

**ÖZET**

XX. ve XXI. yüzyıl Kadın giyim modası, çok hızlı değişimi içerisinde, kendine sürekli esin kaynakları kazandırmak zorunda kalmıştır. Çağdaş kadın modası, geçmişteki kadın giyim modasının giysi biçimleri, kumaş tasarımları ve dokularını, “nostalgik” bir anlayışla yeniden gündeme getirmektedir. Kadın modasındaki yani nostalji, sanayileşme öncesinin modasını (Barok, Ampir, Romantik Dönemler) kapsadığı gibi, XX. Yüzyılda çok belirgin giyim üslupları yaratmış olan, 1950’lerin Amerikan kültürünün yıldızları, Pop ve Rock’n Roll müzisyenleri, sinema oyuncularının giyim tarzları, 1970’lerin Disco kültürü, 1980’lerde Punk ve kadın modasında klasikleşmiş olan Chanel ve Dior’un tasarımlarının yeniden günümüze uyarlanmasını içermektedir. Kadın moda tasarımındaki nostaljik eğilimler, XX. ve XXI. Yüzyılın yaşamı standartlaştıran, tekdüzeleştirilen yapısına karşı, kadınlara daha kişisel ifade biçimleri sunmaktadır.

**COMPREHENSION OF NOSTALGIA IN WOMEN’S FASHION AT THE XX TH CENTURY AND  
BEGINNING OF XXI TH CENTURY**

XX. ve XXI. Century women’s fashion has to find new sources of inspiration, due to its ever changing trends. Contemporary women’s fashion re-considers the forms, fabric designs and textures of the previous women’s fashion within a “nostalgic” approach. Nostalgia in women’s fashion covers previous fashion styles, such as Baroque, Empire, Romantic Periods, and at the same time, the dominant fashion styles of the XXth century, such as 1950’s American culture, Pop, Rock’n Roll stars, film actresses, 1970’s Disco culture, 1980’s Punk and the adaptations of the classical womens’s fashion of Chanel and Dior. Nostalgical trends of women’s fashion brings a more personal styles of expression to the contemporary women, against the standardization and ordinariness of the modernism.

**Anahtar Kelimeler :** moda, nostalji, retro, vintage, kadın modası  
**Key Words :** fashion, nostalgia, retro, vintage, women’s fashion

Bu makalenin amacı nostalji “geçmiş özlem duygusu” kavramının XX. yüzyıl ve günümüz batı modası üzerindeki sosyolojik, psikolojik ve teknolojik etkilerini açıklamaktır. Bu makalenin incelendiği dönem, XX. ve XXI. yy kadın modasıdır. Bu amaç ve kapsam doğrultusunda, XX. ve XXI. yüzyılın önemli moda tasarımcılarının eserleri nostalji teması üzerinden irdelenecek ve nostalji kavramının moda tasarımına getirdiği estetik boyutlar üzerinde durulacaktır.

Moda sözcüğü, TDK Türkçe Sözlük’te “1-Değişiklik gereksinimi veya süslenme özentisiyle toplum yaşamına giren geçici yenilik” ve “2-Belirli bir süre etkin olan toplumsal beğeni, bir şeye karşı gösterilen aşırı düşkünlük” olarak geçmektedir.<sup>1</sup>

Random House Sözlüğüne göre “moda”  
1-Giysi, etiket, davetler ve diğerlerinin günlük alışkanlık veya stili,  
2-Giyimin, davranışların vb. özellikle seçkin veya seçkin olmak için yapılan bir toplum tarafından geleneksel kullanımı,  
3-Tarz, yol,  
4-Herhangi bir şeyin yapısı, formu olarak tanımlanmaktadır.

Le Petit Robert Sözlüğüne göre “moda “Belirli bir toplumda uygun görülen ortak zevkler, geçici yaşama, hissetme biçimleri” olarak belirtilmektedir.

Nostalji kelimesinin anlamı ise TDK Türkçe sözlük’te “geçmişten kalan güzelliklere olan özlem duygusu ve bu duygunun baskın bir duruma gelmesi, geçmişseverlik, gündedün” olarak açıklanmaktadır.

\* Yrd. Doç. Dr., Beykent Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Tekstil ve Moda Tasarım Bölümü, İstanbul, email: engin@beykent.edu.tr

1- <http://tdkterim.gov.tr/bts/?kategori=veritbn&kelimesec=237958>

2- Hakkı, Cem. Moda Olgusu, Toplumsal ve Ekonomik Bilimsel Bitirme Tezi, Vakko Yayınları, İstanbul, 1980, s.6

Yunancadan türemiş bir kelime olan “nostalji” nin iki kökü vardır: “eve dönüş” ya da “birisinin anavatanına dönüşü” anlamına gelen “nostos” ve “acı, keder” ya da “ızdırap çekmek” anlamına gelen “algos”<sup>3</sup> tur.

Nostalji kavramı, “gerçek nostalji” ve “canlandırılmış nostalji” olarak iki ayrı bölüm olarak incelenebilir. Gerçek nostalji, “kişinin yaşadığı olayların anılarının yeniden canlandırılması” olarak açıklanmaktadır.<sup>4</sup> Kişiyi geçmişini hatırlatan bir fotoğraf, müzik, şarkı gibi bir uyaran ile anılar canlanmaktadır.

“Canlandırılmış nostalji” kavramıysa, “gerçek olana ulaşmak mümkün olmadığında canlandırılan nostalji” olarak açıklanmaktadır.<sup>5</sup> Doğrudan yaşanmamış durumdaki “geçmişe duyulan özlem” olarak tanımlanabilir.

Psikolojik boyutuyla nostalji, “geçmişin yeniden canlandırılması ya da yeniden yaşanması mümkün olmadığından, dolaylı olarak tecrübe edilmiş, geçmişe yönelik duygusal veya acı-tatlı bir özlem ifade eden anılar, nesnelere ya da sevilen bir kişinin hikayeleri ve yorumlarıyla anımsanma”<sup>6</sup> olarak açıklanabilir. Sanat eserleri, antikalar ve Moda tasarımcılarının koleksiyon parçaları, nostalji duygusu uyandırabilen nesnelere olarak ifade edilebilir.

Bireysel boyutuyla geçmişe duyulan özlem (nostalji), modern insanın kendi yaşadığı ya da özlemini çektiği bir dönemin hayal edilmesi olarak açıklanabilir. Bu dönem, çocukluk, anne-babanın gençliği olabildiği gibi, hayran olunan Rönesans, XIX. yüzyıl, ya da film yıldızları (Marilyn Monroe, Rita Hayworth), şarkıcılar (Elvis Presley, Fred Astaire, Gene Kelly) ve sporcular (Jane Fonda, Maradona) gibi XX. yüzyılın sanatsal ve kültürel ikonlarının yaşadığı dönemler de olabilir.

Sosyolojik boyutuyla nostalji, modernleşme ile ilgilidir. Sanayileşme ile başlayan modernleşme, Batı toplumlarını doğadan koparmış, yapay mekânlar içine hapsetmiştir. Bu mekânların gün geçtikçe tekdüzeleşmesi, bireylerde, kendi kişiliklerini, farklılıklarını ifade edecek mekân ya da nesnelere arayışları

na neden olmaktadır. Bunun sonucunda Kadın modasında nostalji anlayışı moda olgusu içinde şu biçimlerde ifade edilmektedir;

1-geçmişe olan özlem duygusunun modadaki yeri,

2-geçmiş modalara özlem ya da geçmişe özlem modaları,

3-eskiye ve eski zamanlara özlem,

4-Geçmiş anma duygusu. Günümüz kadın modasında nostalji “geçmiş modalara özlem duygusu” çağrıştıran tasarımlarla, kadınlara yeni kendini ifade etme araçları sunmaktadır.

Günümüz modasındaki “retro” ve “vintage” kavramları, nostalji kavramı ile birlikte gündeme gelmektedir. Moda tasarımı kapsamında “Retro” sözcüğü, Thames & Hudson, Fashion and Fashion Designers sözlüğünde, “En az yirmi yıl önceki bir döneme ait giysilerin moda tasarımında kullanımı” olarak açıklanmaktadır.<sup>7</sup>

Vintage sözcüğünün, moda tasarımına yansımaları, geçmişe ait eski ancak kaliteli, eskidikçe şarap gibi değerlendirilen, başarılı moda tasarımlarının günümüzde birebir kullanımı olarak açıklanabilir.

Vintage ve retro sözcüklerini inceleyecek olursak bu iki kavram arasındaki farklılık, “retro” kavramının daha kısa ve yakın bir zaman dilimini işaret ederken, “vintage” kavramının ifade ettiği dönemin tüm XX. yüzyıla ait giysiler olabileceği biçiminde açıklanmaktadır.

Moda tarihine baktığımızda, Neoklasik sanatın etkisiyle, XVIII. yüzyılın sonunda, Yunan kadın giyiminin Avrupa’da moda olduğunu görmekteyiz. Arts and Crafts ve Art Nouveau dönemlerinde de Gotik ve Rönesans dönemi kadın giysilerinin yeniden canlandırıldığı, sanattaki geçmiş modalara özlem (nostalji) eğiliminin moda yansıdığı görülmektedir.

XX. yüzyıla geldiğimizde, öncelikle, XVIII. yüzyıldaki endüstri devrimi ve XIX. yüzyılın ikinci yarısında başlayan makineleşmenin etkisiyle, kumaş ve diğer tekstil

3- E. B. DANILES; Nostalgia and Hidden Meaning, American Image. 42, Boston 1985. s.372

4- Zeliha ESER; “Nostaljinin Pazar Bölümlenme Değişkeni Olarak Kullanılması Üzerine Kavramsal Bir Çalışma” Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi, Yıl: 2007, Sayı 1.s.117 Ankara

5-ESER; a.g.e., s.118

6-Barbara B. STERN; Nostalgia in Advertising Text: Romancing the Past, Advances in Consumer Research, 19, Urbana, 1992, s.389

7- Georgina O’Hara-Callan; Thames and Hudson Dictionary of Fashion and Fashion Designers, Londra 1998 s.200

materyallerinin fabrikasyon olarak üretiminin yoğun biçimde uygulandığı görülmektedir. Makineleşmenin sanat ve moda tasarımına ilk etkisi, “sıradanlaşma” olmuştur. Bu sıradanlığı aşmak isteyen XIX. yüzyıl sonu ve XX. yüzyıl tasarımcılarının yöntemlerinden biri de geçmiş tasarımlardan etkiler taşıyan ya da bir başka deyişle, “nostaljik” tasarımlar yapmak olmuştur.

XX. yy ve XXI. yüzyılın ilk on yılındaki moda tasarımcıları, kadın giysilerini tasarlarlarken, çağdaş ya da fütüristik eğilimlerden etkilendikleri gibi, nostalji kavramından da etkilenmektedir ve bu etkilenmenin XXI. yy boyunca sürmesi beklenmektedir. Bu etkilenmenin nedenleri arasında, öncelikle çağdaş insanın psikolojik boyutu öne çıkmaktadır. Nostalji kavramının moda yüklediği anlam geçmişte özlem duyulan, anımsanan, yada aslında o dönemin insanları tarafından yaşanılmış kimlik, rol, sosyal statüyü yaşadığı güne taşımak isteyen insanın psikolojik ve sosyolojik ihtiyaçlarının moda akımı haline getirilip sunularak insanların kendilerini nostalji açısından tatmin etmelerine olanak sağlamak ve moda olgusuna bu anlamda getirilen yeniliklerle pazar payı sağlamaktır. Bu karşılıklı olarak moda yaratıcılarının, moda tüketicilerinin düşüncelerini okuyup gerçekleştirdikleri bir dilek gibi etki yaratarak iki taraf arasındaki güçlü bir iletişim kaynağı haline gelmiştir.

## XX. YÜZYIL MODASINDA NOSTALJİ:

XX. yüzyıl, Batı toplumunun büyük değişimler yaşadığı bir dönemdir. I. Dünya savaşı öncesine ait moda, XIX. yüzyılın bir devamıdır. I. Dünya Savaşı'nın getirdiği yokluk ve kadınların çalışma yaşamına girmeleri, kadın modasını değiştirmiştir. Paul Poiret'in korsersiz tasarımlarından sonra, 1920'de Chanel'in, triko takımları, dizaltında biten etekleri, pantolonu kadın giyimine yerleştirmesi gibi devrim yaratan yenilikleri, kadın modasına yeni bir boyut kazandırmıştır.<sup>8</sup>

XX. yüzyılda nostaljiyi çağrıştıran ilk tasarımlar, II. Dünya savaşı sonrası, Christian Dior tarafından gerçekleştirilmiştir. Chanel'in sportif tarzından hoşlanmayan Dior'un 1947 yılındaki ilk koleksiyonu, “The New Look”un tasarım çizgileri, XIX. yüzyıl modasından alınmıştır. II. Dünya Savaşı'nın getirdiği yıkım ve savaş boyunca, askere alınan erkeklerin işlerinde çalışmak zorunda kalan Batılı kadınların erkeksi giyim tarzından sonra, Dior'un koleksiyonunda, dişilik ön plana çıkarılmıştır, göğüs ve ince beli vurgulayan elastik korse ve tarlatanların geri dönüşüyle kadınsı tasarımlar ortaya konmuştur.

1950'lerde Amerikan kültürü dünyaya egemen olmuştur. Amerika'lı sinema yıldızları ve pop şarkıcılarının giysileri, 1950'lerin kadınsı çizgilerini taşır. C. Dior'un etkisiyle biçimlenen bu moda 2000li yılların başında, nostalji eğilimini tekrar gündeme getirir.<sup>9</sup>

1960'ların moda tasarımında “Modernizm” ve Hippi yaşam biçiminin gündeme getirdiği, özellikle Asya kıtasının yerel ve geleneksel giyim tarzlarından çizgiler taşıyan “Etnik” tasarımlar olmak üzere iki temel eğilim görülür. Buna karşın, güncel modanın ana çizgilerinin dışında ürünler veren İngiliz modacı Laura Ashley, Kraliçe Victoria dönemindeki kadınsı silüet ve çiçek baskılı desenleriyle, moda tasarımına yeni bir bakış getirmiştir.<sup>10</sup> Bu bakışla, Laura Ashley'in tasarımlarının “nostaljik” olduğu ileri sürülebilir. XX. yüzyılın başından itibaren gelişen petrokimya alanında üretilen “yeni lifler (new fibres)” 1970'li yılların modasında, polyester kumaşlar, plastik etkisi taşıyan parlak tekstiller ve geometrik tasarımların bir arada kullanılarak oluşturulan “modernizm” eğilimini getirmiştir. Aynı yıllarda ortaya çıkan Disco tarzı ve 1980'li yılların Punk etkileriyle birlikte sportif giyim tarzından sonra, nostalji yeniden gündeme gelir.

1987 yılında “retro” kavramının örnekleri moda felsefecileri tarafından belirlenmiş ve açıklanmıştır. 70'ler ve 80'lerde yapaylığın vurgulandığı “modernizm” ve

8- MACKRELL Alice; “Coco Chanel”. Batsford Ltd. London 1992 S/26

9- CAWTHORNE, Nigel; “The New Look” The Dior Revolution London, 1996 s/108-109

10- [http://www.google.com/search?q=Laura+Ashley&rls=com.microsoft.tr:IE-Address&ie=UTF-8&oe=UTF-8&sourceid=ie7&rlz=117ADBF\\_en\\_01-03-2010](http://www.google.com/search?q=Laura+Ashley&rls=com.microsoft.tr:IE-Address&ie=UTF-8&oe=UTF-8&sourceid=ie7&rlz=117ADBF_en_01-03-2010)

“Punk” hareketinin taşıdığı sert ve keskin çizgiler tüketicilerde daha doğal ve yumuşak dokular taşıyan giyimlere karşı bir istek yaratmıştır. Giyim endüstrisi ve modacılar, bu talebi karşılayacak Romantik ve nostaljik çizgilere yönelmişlerdir. Bu eğilimin (trend) taşıdığı nostaljik yaklaşımın yansımalarını günümüzde güçlü biçimde görüyoruz.

Modern toplumdaki kadın, modern yaşamın zorlukları ve stresiyle birlikte, gittikçe hızlı yaşayan ve hızlı çalışan bir hale gelmiştir. 1990’lı yılların minimalizmi, kadınlar için önce kullanışlı hale gelmiş, daha sonra tekdüzeleşmiştir. Modern kadınlar, insan tenine en yakın obje olan giyim tekstilleri konusunda ancak kendisinin organize ettiği, kendisini hangi rol, hangi aura\* ve atmosfer içinde hissetmek istiyorsa kendi yaşam çemberinde “onu” uygulayarak tatmin ve rahatlama yaşamak istemeye başlamış ve kendini asil, zengin, hanımefendi gibi görmek istediği tespit edilmiştir. Toplumun nostaljik trendleri beğenmesinin nedeni bu dönemin psikolojik ve sosyal yapısının sonucudur. 1990’lı yıllarda Agatha Ruiz De La Prada, koleksiyonlarında 1950’lerin giyim çizgilerini gündeme getirerek yüksek toplum sınıfının ruhuna hitap etmeyi başarmıştır ve retro eğiliminin takipçisi olduğu anlaşılmaktadır.

XXI. yüzyılın nostalji kavramını vurgulayan önemli tasarımcıları ve markaları arasında Karl Lagerfeld, John Galliano, Martin Margiela, Christian Lacroix, Alexander McQueen, Michael Cors, Marc Jacobs, Rifat Özbek, Nicolas Ghesquiere, Giorgio Armani, Gianni Versace, Valentino Garavani sayılmaktadır.

Karl Lagerfeld, Chanel markasının 1983 yılından beri tasarımcısıdır ve günümüzde moda takipçisi olan toplum grubu günlük yaşantılarında gösterdikleri psikolojik tepkiyle ve böylece moda yaratıcılarının yeni yorumlarla canlandırılmasını sağladıkları retrospektif\*\* moda yaratımında gizli bir içsel değişim ve dönüşüm yaşanmaktadır. Karl Lagerfeld Chanel için yaptığı koleksiyonlardaki tasarımlarıyla,

Chanel’in yükseldiği 1930-1940 yılları arasına geri dönmüştür. Karl Lagerfeld’in son koleksiyonlarında gördüğümüz Resim1 ve Resim2 deki giysi detaylarında “teatral”\*\*\* bir yaklaşım vardır, insanların farklı hayat hikâyeleri ve büründükleri farklı rolleri görürüz. Nostalji modasında 2005 yılına ait bir koleksiyonda 1940’larda tasarlanmış Barok etkileşimli giysiler görülebilmektedir. Barok tarz moda akımı olarak topluma sunulduğu 1940’lı yılların zaman diliminde ve yeniden moda eğilimi olarak sunulduğu 1990’lı yıllarla karşılaştırıldığında, 1990larda sunulan moda akımının savunduğu genel eğilimin ağır barok süslemelerin azaltılarak ve hafifleştirilerek yeniden güncellenerek “Hafif Barok” adıyla sunulması olduğunu görmekteyiz. Giysilerin, yaşanan ana kadar, insanlığın yaşadığı birikimlerin, kendiliğinden zamansız moda eğilimi hikayeleri haline gelmesi ve moda tasarımcılarının, nostaljik yaklaşımları günümüze taşımaları, Haute Couture koleksiyonlarında çok belirgin biçimde görülmektedir.<sup>11</sup>



Christian Dior markasının baş tasarımcısı John Galliano, Dior’un 100. doğum gününe atfen Resim-3 ve Resim-4’te görüldüğü gibi Dior Haute Couture evinin zengin, romantik ve nostaljik mirasını 2008 koleksiyonunda yeniden

\* aura: Teozofi’de kullanılan bir terim olup, canlıların bedenlerinden yayıldığı varsayılan ışınla oluşan ve gitgide yayılan tesir kuşakları tarzında kendini gösteren elektromanyetik alana verilen addır.

\*\*Retrospektif: Latince retrospectare, "geriye bakmak" genel olarak meydana gelmiş olayların gerisine, geçmişine bakmak anlamına gelir.

\*\*\*Teatral: Tdk tarafından tanınmaz. Türkçede tiyatral olarak kullanılır. Tiyatrovari, tiyatroya ait

11- [http://men.style.com/fashion/designer\\_dir/](http://men.style.com/fashion/designer_dir/) CDMENPARIS, 06Haziran 2005

12- Alice MACKRELL; Coco Chanel London 1992. S/34

yorumlayarak XXI. yüzyıla taşımıştır.

Christian Dior'un giydirdiği geçmiş zamanın ünlü isimleri olan Irwing Penn, Cecil Beaton, Lilian Basman, Christian Berard, Princess Margaret, Margot Fonteyn gibi sanatçılar ya da entellektüel kesim ve zamanın film yıldızları Rita Hayworth, Marlene Dietrich, Olivia De Havilland, James Bacall gibi kişiler ve Dior Moda evinin 1950'lerde yaşadığı gelişim Galliano'nun yaptığı yeni koleksiyonlara zemin oluşturmuştur. Resim-8 de 1956 yılında Christian Dior'a ait bir gece kostümü Resim-9'da, 2008 yılında John Galliano tarafından yeniden yorumlanmış haliyle yine zarif bir gece giysisi olarak görülmektedir.

Ayrıca Galliano'nun koleksiyonlarında "Weimar Çağı" gibi farklı dönemlerin nostaljik etkileri de görülür. Almanyanın başkenti Berlin, I. ve II. Dünya savaşları arasında sanatsal ve seksi deneyimlerin merkezi haline gelmiştir. Bu dönemde "kabare kültürünün"\* siyasi konulara yüzeysel yaklaşımı, Bauhaus sanatçılarında, sanatın ucuzladığına dair bir izlenim bırakmıştı. Bu nedenle Bauhaus tasarımcıları kabare kültürünü yıkmayı hedeflemişlerdi.

Almanya'da Weimar çağı olarak nitelendirilen bu dönemin etkilerini taşıyan Marilyn Manson ve fetiş model Dita Von Teese ve onların tarzı olan deri korseler, file çoraplar John Galliano'nun 2000li yıllarda tasarladığı yeni Dior koleksiyonlarının ilhamını oluşturmuştur.<sup>13</sup>



Resim-2: Karl Lagerfeld 2007<sup>14</sup>

Ondan etkilenen diğer büyük markaların tasarımcıları da kendi markalarının arşivlerini kaynak olarak kullanıp eski tasarımları geçmiş modalara duyulan özlemle yeniden yorumlayarak günümüz teknolojisi ve imkânlarıyla yeniden sunmaktadırlar.<sup>15</sup>

Martin Margiela, Eski kumaşlardan esinlenerek yeni tasarımlar yapan Fransız tasarımcı, vintage akımının öncüleri arasında yer almaktadır. Yakın geçmişe ait gerçek giysileri kullanarak yaptığı tasarımlar ile oluşturduğu tarzı, diğer tasarımcıları ve kadın moda severleri etkilemektedir. Günümüz moda eğilimlerinin oluşturduğu moda çizgilerini katı bir şekilde uygulayan tasarımcıların aksine, kendi özgün tarzını oluşturmak isteyenlerin tercih ettiği bu tarz; Batı toplumlarında gittikçe artan sayıda izleyici bulmaktadır. Kadınlar kendi annelerinin eski giysilerini yeniden gözden geçirmeye yöneltmektedir.

Fransız moda tasarımcısı Christian Lacroix, kendi çizgisini, günümüz modasının estetik değerleri ile Fransız moda tasarımı tarihinden aldığı çizgilerle birleştirerek oluşturmaktadır. Barok, Rococo ve Napolyon'un İmparatorluk dönemindeki kadın giyimlerini

\*Kabare kültürü: her türlü güncel sorunu ince bir alayla, iğneleyici, yerici, taşlayıcı bir tutumla ele alıp toplum eleştirisine yönelen tiyatro türü. Özellikle siyasal ve toplumsal konulara yoğunlaşan kabarede, ezgiler, danslar, skeçler, monologlar, diyaloglar ve hatta saydam gösterileri ve kısa filmlere de yer verilir.

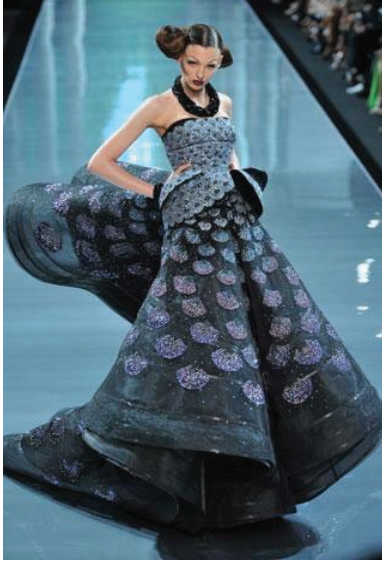
13- [www.style.com/fashion/](http://www.style.com/fashion/) PARIS, March 11, 2009

14- <http://www.style.com/fashionshows/collections/F2005CTR/review/CDIOR>

15- [www.style.com/fashionshows/collections/F2005CTR/review/CDIOR](http://www.style.com/fashionshows/collections/F2005CTR/review/CDIOR) PARIS, <http://www.style.com/fashionshows/complete/F2008CTR-CDIOR?page=2> 06 Haziran 2005

günümüze uyarladığı Haute Couture ve Pret a Porter koleksiyonlarında, kendine özgü bir nostalji üslubu yakalamıştır.

Günümüz modacılarından Amerikalı Marc Jacobs, Louis Vuitton'un tasarımcısıdır. Onun tasarımlarında insanların psikolojik ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik, sokak modalarının tam tersine hacim ve orantıya dayalı yeni biçimler, retrospektif sanat ve kültürden ilham alan sanatsal bir yaklaşım sergileyerek dünyanın oyun alanı olması ve insanların kendi çocukluklarından ilham alması psikolojisi ile bağlantılı tasarımlar görülmektedir.<sup>16</sup>



**Resim-3: John Galliano'nun Dior Tasarımı 2008 Couture**<sup>17</sup>



**Resim-4: Christian Dior Couture 1951**<sup>18</sup>

\*Erken rock dönemi: geç 1940'ların ve erken 1950'lerin birçok popüler müzik türünün karışımından oluşan Rock'n roll müziğinin başlangıç dönemleridir. Basit bir müzik tarzının çok ötesinde, yaşam tarzlarını, modayı, davranışları ve dili etkilemiştir.<sup>16</sup> MOWER Sarah, www.style.com.fashion NEW YORK, Şubat 16, 2009

17- <http://www.style.com/fashionshows/complete/F2008CTR-CDIOR?page=2> Şubat 2008

18- CAWTHORNE, Nigel; The New Look ,London,1996 s/18

Alexander Mc Queen'in yeni tasarımlarında 1960'lı yılların ikonlarından olan Marilyn Monroe'nin bisikletçi hırkalarından, 60'lı yılların Rock'n Roll yıldızlarının giysilerinden alıntılar ve bu yılların filmlerinden etkileşimler görülmektedir. Erken Rock\* dönemi şıklığı ve Klasik Hollywood balo giysilerine bir özeni ve insanların, hayallerini süsleyen ünlü eski dönem sanatçıların yerine koyma veya kendilerini onlara yakın hissetme psikolojisi sonucunda günlük hayatın ve gerçek yaşamın ciddiyet ve sorumluluklarından kaçıp farklı bir role bürünüp, geçici özgürlükler yaşamak isteklerinden kaynaklanmaktadır.

Milano, Memphis, Catalonia'ya ait tasarım akımları yani Gianni Versace'nin, Giorgio Armani'nin tasarımları 1980'li yıllarda koleksiyonlar üzerinde etkili olmuştur.



**Resim-5: Nicolas Ghesquiere 2005**



**Resim-6: Nicolas Ghesquiere 2005**



Resim-7: Andre Courreges 1960



Resim-8: Christian Dior 1956 Harper's Bazaar<sup>19</sup>

Rıfat Özbek'in yeni tasarımcısı olduğu Pollini markası için hazırladığı yeni koleksiyonlarda, Osmanlı İmparatorluğu, Tibet ve 1940'lı yıllara ait etkileşimler görülmektedir. Moda tasarımcısı Nicolas Ghesquiere'nin 2005 yılında Balenciaga için hazırladığı geçmişle günümüzü büyük bir ustalıkla birleştirdiği resim 5 ve resim 6 da görülen "1960'lı yılların retrospektifi" koleksiyonunda 60'ların önemli modacısı resim 7 deki Futuristik\* akımın takipçisi Andre Courreges etkileri görülmektedir. 2005'te 1970'lerin nostaljisine ağırlık veren modacılar arasında Anna Sui, Emilio Pucci, Diane Von Furstenberg, Luella, Burberry Prorsum sayılabilir.

XXI. yüzyılın başlangıcında, 11 Eylül 2001 tarihinde yaşanan, New York'taki İkiz Kulelerin terör saldırısı sonucunda yıkılması, ABD ve Avrupa'da büyük bir terör korkusu

yaşatmıştır. Bu korku, batı toplumunu, teknolojiyle yüklü geleceğin bilinmeyenleri endişesiyle geçmişe yönlendirmiş, moda tasarımında nostaljik yaklaşımların güçlenmesine neden olmuştur.



Resim-9: Harper's Bazaar 2008<sup>20</sup>

2005 yılı moda eğilimlerinin ana fikri "Geçmişe Yolculuk" olarak belirlenmiştir. Modacılar geçmişteki özlenen, beğenilen moda (trendlerini) eğilimlerini ele alarak günümüze yorumlamışlardır.<sup>21</sup>

XXI. yüzyılın başlarında 1870-1880 lerin elbiseleri geri gelmektedir. Kat kat pileli kumaş dökümleri ve süslemeler söz konusudur. Hacimli etek tarzları, 1970lerin Afganistan'daki Moğolistan Hippi stili paltoları, 1950'lerin zarif film artisti görüntüsü, kadınsı imaj ve 1920 ve 1930'ların toplumun üst sınıflarına ait kadın modaları günümüz modasına sunulmaktadır. Günümüzde, moda endüstrisi içinde yer alan, tasarımcı olmayan ancak daha çok koleksiyon-erlerin açtıkları "retro" ve "vintage" giysiler satan mağazaların sayısının arttığı gözlenmektedir. XX. Ve XXI. İlk on yılında, moda tasarımcılarının kullandığı kumaş tasarımlarında da nostaljik eğilimler göze çarpmaktadır. Sanayileşme öncesinde yapılmış kumaş ve el sanatları üretimini andıran, folklorik ve amatör görünümlü makrameler, ağ görüntüsündeki el örmesi benzerleri, el ile yapılmış gibi görünen aplikeler, gelişen teknoloji ile seri üretime aktarılmış ve el ile yapılmış izlenimi verilmeye çalışarak nostaljik görünüm elde edilmiştir.

19- CAWTHORNE, Nigel; The New Look The Dior Revolution London, 1996 S/50

\*Futuristik: kendi zamanına göre ileriye öngörebilen, ilerici-modern çizgiler taşıyan demektir. Latin dillerindeki "futur", "futura" kelimelerinden gelir.

20- Harper's Bazaar Dergisi Londra 2008

21- www.modaturkiye.com E.T. Eylül 2009

Bu yaklaşımda makineleşmiş üretimin tekdüzeliğine karşın ıllıklığına doğru eğilim görülmektedir.

## SONUÇ

XX. yüzyılın ikinci yarısından sonra, moda tasarımında, nostaljik eğilimlerin arttığı görülmektedir. Bu eğilim, özellikle 1990'lardan sonra daha yoğun olarak gözlemlenmektedir. Yeni zamanlar bir süre sonra eski zamanlar haline gelmekte ve modanın kullandığı kronolojik kaynak büyümekte, böylece modanın kendisi yine kendisi için kaynak oluşturmakta ve moda tarihi bizim için, içinden alıntılar yapma şansı vermektedir. 2009 modasında 1970'lerin İspanyol havası ve 80'lerin Punk ve Disco esintilerini görüyorsak, bu modanın kendi için yarattığı biçimleri yeniden canlandırdığının en iyi örneğidir.

Moda sektöründeki seri üretimin tek düzeliğinden bıkanlar için sunulan seçenekler arasında, insanların kişiliklerine, bireysel geçmişinin ya da hayal gücü olarak etkilendiği herhangi bir geçmiş zaman diliminin izlerini taşıyan giysilere sahip olabilmeleri, farklılık yarattığı düşünülebilir. Bireylerin topluma sunmak istedikleri görüntü, sunmak istedikleri rol ya da imajlarıyla oynamak istediklerinde yine nostaljik tasarımlardan yararlanmaktadırlar. Modern çağda, cinsel kimlikler de moda sayesinde görünür olmaktadır. Kadın ve erkek arasındaki cinsiyet farklılıklarını vurgulamayan, "androjen" olarak tanımlanan tasarımlar, özellikle orta kuşak kadın tüketiciler tarafından beğenilmemektedir. Tarzların, eğilimlerin, kültürlerin, dönemlerin aynı anda moda olma ihtimali; hızla ilerleyen teknoloji ve bu sayede insanların geçmişle ilgili bilgilere kolay ulaşması, ekonomik, sosyal ve kültürel olarak toplumların hayat standartlarının yükselmesi gibi nedenlerle daha da artmaktadır. Günümüz modasındaki geçmişe yönelik tüm bu eğilimler, günümüz kadınının içsel istekleriyle bire bir örtüştüğünden, istekli biçimde bu eğilimlere bürünmeyi kabul etmektedirler. Bu eğilimler, moda tasarımında, varolan "tek bir çizginin zorla kabul ettirilmesi" anlayışının yıkılıp, "kadınların bireysel tercihlerine dayalı yeni bir sistemin" yerleştirilmeye başladığının göstergesidir.

## KAYNAKÇA

BOHDANOWICHES, Janet and Clamp Liz; Fashion Marketing Routledge Ltd. London-NewYork, 1994. S/147-171

BOWERS, W. John & COUTHIRHT A. John; Communication Research Methods, Scott Foresman and Company, Cleveland State University Pres. USA, 1984.

CAWTHORNE, Nigel; The New Look The Dior Revolution London, 1996 ISBN 0-600-58978-1

CRAIK, Jennifer; The Face of Fashion:Cultural Studies in Fashion, Routledge Ltd., London 1993. S/43-68 ISBN 0203409426, 9780203409428

DANIELS, E.B.; Nostalgia and Hidden Meaning, American Image. 42, Boston 1985. DAVIS, Fred; (1979), Yearning for Yesterday: A Sociology of Nostalgia. New York The Free Press S/19-103

ESER, Zeliha; "Nostaljinin Pazar Bölümleme Değişkeni Olarak Kullanılması Üzerine Kavramsal Bir Çalışma", Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi, Yıl : 2007, Sayı 1 Ankara

HAKKO, Cem; Moda Olgusu, Toplumsal ve Ekonomik Bilimsel Bitirme Tezi, Vakko Yayınları, İstanbul, 1980.S/15-18-77

KÜÇÜK, Mehmet; Modernite versus Postmodernite, Vadi yayınları: 15, toplum dizisi:7 baskı:2000, Başer Matb. 1993 Ankara ISBN.975-7726-14- 191.06y.215.133, S/405-424

LURIE, Alison; The Language Of Clothes, Bloomsburry Publishing Ltd., London, 1992.

MACRELL, Alice; Coco Chanel Batsford Ltd. London 1992.ISBN 07134-6621-MARTINICH, Josef S.; Production and Operation Management, Printed by John Willey and Sons. inc. New York 1997. S/V-3-37-60-61

O'HARA-CALLAN, Georgina, Thames and Hudson Dictionary of Fashion and Fashion Designers, Londra 1998

STERN, Barbara B.; Nostalgia in Advertising Text: Romancing the Past, Advances in Consumer Research, 19, Urbana. 1992.



ŞAYLAN, Gencay; Postmodernizm 3.  
Baskı Ekim 2006 İmge Kitabevi Yayınları 1999  
Ankara, Isbn: 975-533-266-9, S/61-88-89-131-  
242-243-251

VASILIEV, Alexander; Avrupa  
Modasının Üç yüzyılı: Paris St. Petersburg  
Koleksiyonundan Sakıp sabancı müzesi İyi  
Matbaası 2004 İstanbul ISBN: 975-8362-43-7  
S/12-22

WOODHAM, M. Jonathan; Twentieth  
Century Design, Oxford History of art, Oxford  
University press, 1997, Printed in Hong Kong.

<http://tdkterim.gov.tr/bts/?kategori=veritbn&kelimesec=237958> ekim2009

[http://www.fashion-era.com/Vintage\\_fashion/1\\_what\\_is\\_vintage\\_fashion.htm](http://www.fashion-era.com/Vintage_fashion/1_what_is_vintage_fashion.htm) Eylül 2009

[http://www.gq.com/fashion/designer\\_dir/CDM](http://www.gq.com/fashion/designer_dir/CDM)  
EN eylül 2009

<http://www.lauraashley.com/Our-Heritage/Early-Days/page/earlydays> ekim2009

[http://www.radikal.com.tr/ek\\_haber.php?ek=cts&haberno=4378](http://www.radikal.com.tr/ek_haber.php?ek=cts&haberno=4378) ekim 2009

<http://www.style.com/fashionshows/collections/F2005CTR/review/CLACROIX>

<http://www.style.com/fashionshows/collections/F2005CTR/review/ESAAB> eylül 2009

<http://www.style.com/fashionshows/collections/F2005RTW/review/LANVIN/>

<http://www.style.com/fashionshows/complete/F2005RTW-UNGARO/>Eylül 2009

<http://www.style.com/fashionshows/complete/F2008CTR-CDIOR?>page=2

<http://www.style.com/fashionshows/review/F2005RTW-AMCQUEEN/> ekim2009

